

En Mands og en Hustrus Oplevelser i Krigen 1864,

fortalte af dem selv.

Ved Etatsraadinde **S. Godskesen** i København.

Hustruens Beretning.

EN Aften i Januar 1864 sad min Mand og jeg alene i vor Dagligstue i Sønderho paa Fanø, hvor han nu, paa fjerde Aar; var Toldassistent. Dagen havde været stormfuld, Havet var oprørt, og Sneen fygede, og da Sindet tillige var trykket under bange Forventninger om, hvad den næste Dag kunde bringe, havde jeg just denne Eftermiddag, mens min Mand var borte, følt mig meget ensom. Men nu var han kommen hjem med den noget forsinkede Post; vi havde faaet Lampen tændt og Gardinet trukket for, mens Ilden blussede lystigt i Kakkelovnen, og vi gennem den aabenstaaende Sovekammerdør hørte vore to smaa sovende Drenges rolige Aandedræt. Alt var nu blevet hyggeligt og venligt, og trods Havets evige Brusen glemte vi baade Stormen og de tunge Tanker. Jeg satte mig rolig til mit Arbejde, mens min Mand foldede sine Aviser ud og begyndte at læse.

Da pludselig udbrød han: „Nu har vi Krigen!“ —

Og mit Arbejde blev liggende, og vi sad nu begge bøjede over Avisen og læste om, hvorledes baade danske og tyske Tropper droges sammen ved Dannevirke. Vi fik en Forudfølelse af, at nu var vort fredelige Liv forbi; men godt var det alligevel, at vi ikke kendte de virkelige Kaar, vi skulde gaa ind til. Da vilde vi næppe nok have haft Frejdighed til at gaa Begivenhederne i Møde.

Der kom snart Bud om, at Dannevirkestillingen var opgivet; hvor vi da knugedes i dyb og inderlig Sorg! Det var, som en kold og klam Taage lagde sig over Sind og Tanke, saa Mod og Haab sygnede hen. Midt i Februar fik min Mand Ordre til at gaa til Varde som konstitueret Toldkontrollør, og man mente, at hans Ophold der vilde strække sig over et længere Tidsrum; men heldigvis kom min Moder samtidig til os, og det blev mig til stor Trøst i min Ensomhed.

Dog alligevel var det en trang Tid, der nu begyndte. Overfarten til Øen var vanskelig — ofte umulig —, saa Efterretningerne ude fra Verden kom saa godt som slet ikke. Men Rygterne — de kom, trods Storm og Isgang, som sejlene paa store Rovfuglevinger og bragte mangt et Rædselsbudskab, saa vi to stakkels Kvinder ofte sank sammen under Vægten deraf.

Saaledes gik Tiden indtil Midten af Marts.

Mandens Beretning.

Efterretningen om, at vore Tropper havde forladt Dannevirkestillingen Natten til den 6. Februar, spred-

tes hurtigt over Jylland og modtoges selvfølgelig med Bestyrtelse og knugende Sorg, der øgedes ved foruroligende Rygter om de Farer og Anstrengelser, som Armeen døjede under det trøstesløse Tilbagetog, og ved Udsigten til, at Fjenderne hurtigt vilde besætte Jylland. I vor lille By Varde søgtes imidlertid nogen Trøst deri, at Kanonbaadene ved Fanø samt Fjendens Frygt for, at danske Tropper kunde være forlagte til denne Ø, vilde hæmme Fremrykningen mod Vester-egnen, og at en saadan Fremrykning i alt Fald vilde blive varslet forud ved velvillige Meldinger. Med hver Dag, der gik, kom færre Landboere til Byen, hvor der altsaa blev mere og mere stille.

Søndagen den 13. Marts sad jeg paa Toldboden, der laa ved Aaen tæt Syd for Byen, hos Toldinspektøren, Major Castonier, i hans Kontor — der, ligesom mit, var paa første Sal —, mens Majorens elleveaarige Søn Daniello stod ved det mod Syd vendende Vindue.

Just som Majoren i Talens Løb havde ytret, at der endnu ikke havde vist sig Fjender, hverken i Ribe eller mod Øst i nogle Miles Afstand, raabte Drengen: „Fa'er! — dér kommer Tyskerne!“

Efter et Blik ud ad Vinduet styrtede jeg over i Oppebørselskontoret paa den modsatte Side af Gangen; — jeg aabnede Kassen, stak Sedlerne i min Overfrakke, som jeg kastede over en Stoleryg, mens en Pose med Sølvet blev stukket ind under Sofaen, og skyndsomst gik jeg atter over til Majoren, hvad jeg naaede i samme Nu, som Vognrækken med prøjsisk Militær holdt uden for Toldboden, hvis Skilt havde vakt Opmærksomhed. Med opplantede Bajonetter kom Soldaterne farende op ad Trappen, og Føreren, der præsenterede sig som „Premierlieutenant v. Boltzig ved

Elisabethgarden“, krævede Toldkassen og Pakhusgodset udleveret.

Da Pakhusgodset paa vor Opfordring var taget hjem af Ejerne, saa jeg mig i Stand til at paavise et tomt Pakhus og en tom Kasse, og efter at Premierlieutenanten havde modtaget den Besked, at Kassebeholdningen var afsendt med Posten, stillede han seks Mand — to i Oppebørselskontoret, to paa Trappen og to ved Gadedøren — som Vagt og kørte med det øvrige Mandskab rask ind i Byen.

Soldaterne brovtede med deres Bagladebøsser og deres Lammeskindspelse og viste uopfordret, hvor hurtigt Bøsserne kunde lades og afskydes, og dette var mig for saa vidt af Vigtighed, som jeg derved fik deres Opmærksomhed spredt, saaledes at jeg kunde give Kassebogen en med Udsagnet til Premierlieutenanten stemmende Tilførsel. Ved dette „gemytlige Samvær“ blev jeg ogsaa forvisset om, at ingen af Vagtholdet forstod Dansk, og at jeg saaledes uden Frygt og i en ganske ligegyldig Tone kunde anmode Majoren om at tilbyde Mandskabet en Snaps, som jeg vilde hente i Byen. Majoren, der forstod Hensigten, gottede sig derved; han rømmede og vred sig kosteligt, idet han henkastede: at en Snaps vilde være herlig i dette raakolde Vejr. — Vagten sluttede sig enstemmig til hans Mening, og som en villig Sjæl tilbød jeg at gøre Udvej; jeg tog Overfrakken paa, og under Vagtmandskabets erkendtlige og velvillige Nikken forlod jeg Toldboden, stilende i Løb til min Hustrus gamle Tante, der fik en lille Forskrækkelse, men dog hurtigt fattede Stillingen og gemte Pengene.

I Bodén blev Svenden meget forlegen, da jeg forlangte Brændevin, og han troede halvt om halvt, at

jeg vilde drive Gæk med ham, indtil Købmanden selv kom til og, opfattende min Forklaring, gav mig en Flaske Brændevin, med hvilken jeg naaede tilbage til Toldboden, inden Mandskabet skulde staa til Ansvar for Fuglen, det havde sluppet løs. Brændevinen blev nydt med Velbehag af Soldaterne, der havde forladt Kolding om Formiddagen og kørt uafbrudt den hele Dag.

Hvis nogen skulde mene, at jeg kunde have undladt at vende tilbage til Toldboden, skal jeg bemærke, at allerede det, at Fjenden i saa Fald vilde have holdt sig til Major Castonier, var for mig tilstrækkelig Grund til at forblive paa Stedet.

Efter henvend en Times Forløb viste Lieutenant Boltzig sig atter og for i Spring op ad Trappen. Ophidset raabte han, at Postmesteren ikke havde modtaget Penge fra Toldkamret, hvortil jeg forsikrede, at Budet saa rimeligvis maatte have bemærket Preussernes Ankomst og derfor have bragt Pengene i Sikkerhed paa anden Vis. Han erklærede mig da for Fange og forlod Tolboden. Vagten indtog en stram militær Holdning paa Trappegangen, og Major Castonier med Søn gik bort.

Omkring Syvtiden holdt Preusserne atter for Døren. Som jeg gik og stod, uden Rejsetøj, førtes jeg ned i en lukket Vogn, hvor Lieutenant Boltzig og en „Feldwebel“ havde Plads, og efter en kort Ordre sattes Vognrækken i Bevægelse mod Syd. Ved Bortkørselen var det blæsende og sludfuldt, og henad Natten blev det en Snestorm.

Lieutenant Boltzig blev straks meget meddelsom og oplyste, at han havde været tæt inde under Fredericia, der kun var en meget svag Fæstning, samt

roste sig af, at Elisabethgarden, hvori han stod, talte Hertug Friederich af „Schleswig-Holstein“ blandt sine Officerer.

Efterhaanden rykkede han ud med Spørgsmaal om, hvorvidt der havde været dansk Militær i Varde i den senere Tid, og af hvilke Vaabenarter, samt hvor mange, og da det jo var selvfølgelig, at han ikke hos mig kunde vente paalidelig Besked herom, gav jeg ham uforknytt den Meddelelse, at der i Byen havde været Rytteri, men at jeg ikke saa lige kunde opgive Tallet, eftersom jeg jo havde set dem i Hobe og altsaa ikke kunde vide, hvorvidt jeg saa de samme flere Gange eller ej.

Paa Grund af Vejrliget var der idelig blevet udsendt Patrouiller; men da Forsigtigheden øgedes efter mine Oplysninger, saa at Beboere i Gaarde og Huse, vi kom forbi, kaldtes op af Sengene, for at gøre Følge som Vejvisere, blev jeg helt betænkelig ved mit Udsagn.

Mandagen den 14. Marts om Morgen Kl. 7 kørte vi ind i Kolding og holdt udenfor Raadhuset. Boltzig førte mig til Hovedvagten, hvor en Sværm af Officerer var til Stede, og disse var kændelig interesserede Tilhørere ved hans Meddelelser om Toget. Jeg blev ivrigt udspurgt, navnlig om Stemningen i Anledning af Udrykningen fra Dannevirke, og da jeg fortalte, at den var trykket, men da nærmest forbitret, drejede en af Officererne sig omkring paa Hælen og udraabte begejstret:

„Jeg siger Dem, at vi alle som én beundrer dette taktiske Træk, der vidner højt om General de Mezas

Mod og Genialitet. Vi var helt forvissede om, at vi nu havde den danske Armé som i en Sæk. Han er den klogeste af dem alle!“

— og hertil gaves der, højt og ivrigt, Tilslutning fra hele Kredsen.

De besøgende Officerer forlod atter Hovedvagten, saaledes at kun Vagtkommandøren samt Lieutenant Boltzig og — af gode Grunde — jeg blev tilbage. Til os blev der hentet lidt Frokost, og mens vi spiste, bragte en Ordonnans Ordre til Lieutenanten om at give Møde hos Prins Friederich Carl. Hurtigere, end jeg kan skrive det, gjorde den unge Officer Toilette og var med et kort „Lebe wohl!“ ude af Døren i samme Nu. Siden har jeg ikke set ham.

Efter nogle Timers Venten førtes jeg op paa et Kvistkammer, der ellers benyttedes som Gældsfængsel, og man meddelte mig, at det var mig tilladt at lade den danske Arrestforvarer besøge min Forplejning — selvfølgelig paa min egen Bekostning. Kammeret havde et Kvistvindue, hvorfra man kunde se Hustagene, men heller ikke mere, og det var ganske blottet for Møbler. Træt var jeg imidlertid og maatte altsaa lægge mig paa Gulvet, hvor jeg snart sov ind.

Efter nogen Tids Forløb — da mit Ur var gaaet i Staa, havde jeg ikke Rede paa Tiden — kom Arrestforvareren, fulgt af Vagten, ind til mig for at gøre Aftale om min Forplejning, og Maden blev saa bragt mig af Tjenestepigen, ogsaa under Vagtens Ledsagelse.

Min Hustru med to smaa Sønner boede i Sønderho paa Fanø og kunde saaledes ikke endnu have faaet Underretning om, hvad der var foregaaet. Selv-

følgelig foruroligede Tanken om Forholdene derhjemme mig meget; men det var ikke til at tænke paa at faa Brev hjem, saa meget mindre som den regelmæssige Postbefordring var ophørt.

Næste Formiddag førtes jeg af tre stramt væbnede Preussere til Hovedkvarteret i et af Byens Hoteller. I Korridoren sværmede og klirrede det af frem- og tilbageilende Klynger af Officerer, hvoriblandt Prins Friederich Carl, omgivet af Stab og Tjenerskab.

Efter en langsommelig Ventetid indlodes jeg i den store Sal, hvor en talrig Stab i prunkende Uniformer dannede Halvkreds bag en gammel, uanselig lille Mand med tætklippet Haar og Skæg og et sandt Nøddeknækkeransigt. Denne Herre var selve de allierede Armeers højstbefalende, Generalfeltmarskal Wrangel. Det hele Skue forekom mig ingenlunde betagende, hvorimod jeg undrede mig over, at en saadan Samling af høje Officerer kunde spille Tiden paa min lille bitte Sag. Generalfeltmarskallen indledede med at faa oplyst min Stilling og mit Navn og gik derefter over til at spørge, hvor Kassebeholdningen, der ikke var indleveret til Posthuset, var bleven af. Efterat jeg, Ord til andet, havde gentaget min Forklaring til Lieutenant Boltzig, nikkede han forstaaende og udbrød: „Ja, das ist wahr!“ hvilket jo gav Vidnesbyrd om hurtig Opfattelse og Menneskekundskab. Endelig paalagde han mig at tilvejebringe Bevis for Pengenes Afsendelse og gav Tegn til Afslutning, og jeg vandrede atter under de tre væbnedes Beskyttelse tilbage til Raadhuset, hvor jeg samme Dag flyttedes til et Udvalgsværelse mod Gaarden paa Solsiden. Her fandtes baade Bord og Stole, og ved den danske Raadhustjeners Foranstaltning kom

en god Seng til; ja, nu følte jeg mig dobbelt paa Solsiden!

Saasnart jeg var alene, skrev jeg med Blyant en Seddel til min Hustru i Haab om, at der skulde vise sig en Udvej til at faa den sendt, og da Pigen samme Dag, selvfølgelig ledsaget af Vagten, kom ind for at borttage Tallerkener, bad jeg hende i den muligst ligegyldige Tone, idet jeg stak Sedlen, sammen med en Specie, ind under Tallerkenerne, om at se at faa den besørget. Pigen blev bange og begyndte paa Udflugter; men da jeg kort og bydende sagde: „Tag nu blot Sagerne!“, tav hun og forlod Værelset.

Mærkeligt nok naaede denne Seddel virkelig sin Bestemmelse. Senere paa Dagen fik jeg Pen, Blæk og Papir og skrev et tjenstligt Brev til Major Castonier, saaledes som det var blevet mig paalagt, og dette Brev blev afsendt gennem Krigskancelliet. Toldinspektøren gav herpaa et Svar, overensstemmende med den Forklaring, han havde hørt mig give Lieutenant Boltzig ved dennes Tilbagekomst til Toldboden, men denne Forklaring blev dog ikke fundet tilfredsstillende, saa den bragte ingen Forandring i min Stilling. Pengene, som Majoren havde faaet udleveret straks efter min Bortrejse, havde han anvendt til Udbetaling af Lønninger.

Hustruens Beretning.

Efter en Nat og Dag fuld af uforklarlig Uro var min Moder og jeg netop i Færd med at gaa til Sengs om Aftenen den 14. Marts, da vi hørte en Vogn køre op for Døren og erfarede, at en Kollega af min Mand var ankommen fra Nordby og ønskede at tale

med mig. I Hast klædte jeg mig igen paa og gik ind til Toldkontrolløren, der meddelte mig, at min Mand var ført bort af Tyskerne — hvorhen vidstes ikke. Tillige bragte han mig et Brev, som min Mand havde skrevet i Hast lige før sin Bortrejse den foregaaende Nat, og som kun indeholdt et Farvel til mig og vore to smaa Drenge, hvem han befalede i Herrens Varetægt. Det var kendeligt, at han mente, han skulde føres langt bort, og at Haabet om, at vi skulde ses igen, kun var ringe. Jeg sad med dette Brev i Haanden, og syntes, det var det bedrøveligste, jeg nogen Sinde havde set, og det gik op for mig, at her havde jeg mødt Alvoren som aldrig før. Til nærmere Forklaring fortalte Toldkontrolløren endnu, at det var min Mands Kassebeholdning, Fjenderne fordrede udleveret, men som han erklærede, var afsendt med Posten. Denne Erklæring blev imidlertid ikke troet, og min Mand førtes bort som Fange. Dette var alt, hvad vor Gæst kunde sige mig, og han tog atter bort, idet han venligt tilbød at hjælpe mig med, hvad han kunde.

Den Tid, som nu fulgte, laa der over vort Hjem en underlig dump, knugende Stilhed, og det var, som Skyerne trak sig sammen baade ude og inde, idet først Børnene, dernæst Moder og endelig Pigen, blev syge. Jeg gik fra den ene Seng til den anden, og den eneste Afveksling var, naar Lægen kom fra Nordby. Det var den over hele Landet saa vel kendte Jørgen Lorck, senere Distriktslæge i Bogense. Han var al Tid fuld af Iver efter at opmuntre mig, men det vilde ikke rigtig forslaa. Imidlertid bedredes de syge, og det lysnede atter — særlig da jeg en Aften til min Overraskelse og Glæde fik et Brev fra min Mand,

der underrettede mig om, at han ikke var kommen længere bort end til Kolding, hvor han efter Omstændighederne havde det ret godt, da venlige og gode danske Mennesker havde taget sig af ham. Ogsaa kunde jeg forstaa, at han mente at kunne komme tilbage, hvis han kunde skaffe Bevis for, at han virkelig havde afsendt Pengene, samt at han i den Anledning havde skrevet til Toldinspektøren i Varde. Efter den Aften, da jeg havde modtaget dette Brev, blev alt ligesom lysere omkring mig, mit Mod og Haab rejste sig atter — og længe varede det heller ikke, før min Mand kom hjem, dog ikke paa Grund af de Oplysninger, han havde skaffet fra Varde.

En Søndag Aften, just som jeg havde lagt Børnene til Sengs, hørte jeg hans velkendte Skridt gennem Dagligstuen, og et Øjeblik efter stod han inde hos os. Han havde været paa Vejen til en eller anden tysk Fæstning, men ved Ankomsten til Flensborg opdagedes det, at han var bleven forvekslet med en anden Fange, Proprietær, senere Etatsraad Eckardt, Ejer af Ørumgaard mellem Vejle og Horsens, og for at hjælpe sig ud af denne Forlegenhed gav den derværende Kommandant ham et Fripas, saa han til sin Overraskelse og Glæde fik Lov at rejse hjem. Det var et i høj Grad bevæget Møde, med Tak og Glæde over det uventede Gensyn, men med dyb Sorg over de Tidender, han kunde bringe os ude fra, af hvilke den smerteligste var Dybbølstillingens Fald.

Efterat min Mand næste Dag var rejst tilbage til sit Embede, belavede vi os paa at flytte til Varde, og en af de sidste Dage i April drog vi bort fra dette vort første Hjem. Vi boede et Par Dage paa Hotel,

og den 1. Maj flyttede vi ind i vor egen Lejlighed, samtidig med at den første fjendtlige Indkvartering rykkede ind i Byen. Det var nedslaaende her i vort nye Hjem at høre disse tunge, afmaalte Marchtrin og se denne bestandig voksende Skare drage forbi i deres lange graa Kapper; intet Under var det heller, at denne Lyd og dette Syn knugede os, det dannede jo Indledningen til alt det usædvanlige og alvorsfulde, vi her gik i Møde.

Nu kom den dejlige Foraarstid, hvor alt spirede og blomstrede frem, en Tid, der selv i de magreste Egne har sin bedaarende Ynde. I Byens lille Anlæg grønnedes Træerne, og vi, som nu saa længe ikke havde siddet under grønne Træer, maatte da ud at se det vidunderlige Foraar. Men kom vi saa ud og sad under det bløde, halvt gennemsigtige Løvtag i den dybe Stilhed, der kun brødes af Fuglenes Sang, saa kom Tankerne om al Krigens Rædsel, om vore lidende, saarede og døende Landsmænd og fyldte vore Hjerter med Sorg og Pine, saa der bleven ingen Plads til Foraarsglæden derinde. Paa disse smaa Vandringer nær holdt vi os al Tid hjemme og mærkede ikke meget til den fjendtlige Indkvartering, der forholdt sig temmelig rolig, og hvis Officerer gerne vilde anslaa en venskabelig Tone overfor Byens Befolkning, hvilket ogsaa paa sine Steder lykkedes. De havde nu faaet et stort Musikkorps til Byen, og dette spillede jævnlig i Anlægget, hvor saa Byens Damer mødte som Tilhørere, til Dels paa Opfordring af deres Indkvartering. Dog var det langt fra alle Damerne, der gik til disse Koncerter, ligesom man heller ikke maa tro, at Varde ikke var en god dansk By. Det var kun her, som man ogsaa hørte det fra andre jydsk Byer, at

der var dem i Befolkningen, som lod sig bedaare af den Elskværdighed, hvormed de tyske Officerer kom dem i Møde — særlig Østerrigerne, der altid fremhævede, at de var komne herind som vore Venner. Man mente saa, at de Mennesker var jo elskværdige; de kunde jo ikke for, at de var kommanderede herind, og man behøvede ikke at være saa afvisende imod dem, saa længe man gik i Fred og Ro sammen. En anden Sag var det, hvis det her kom til fjendtlige Sammenstød, da skulde alle nok faa at vide, at man var trofaste danske Folk. Det, at vi ikke kunde gaa ind paa denne Betragtning af Sagen, og at vi afgjort intet vilde have med Tyskerne at gøre, kunde man ikke rigtig forstaa. For os stod de som Fjender, og deres personlige Elskværdighed, som vi ikke bestred, var her noget, der ikke kom Sagen ved. Denne bestemte Holdning, der for os var den naturlige og eneste mulige, henledte Fjendernes Opmærksomhed paa min Mand og gjorde os mindre velsète af en Del af Byens Befolkning.

Foruden sit Embede havde min Mand en Del at gøre i Anledning af Indkvarteringen, da de Leverancer, der kom ind fra Landet til den fjendtlige Hærstyrke, afleveredes og opbevaredes paa Toldboden. Ogsaa havde han, sammen med nogle andre Mænd i Byen, ordnet en privat Forsendelse af danske Breve, som dels blev afleverede til dem fra selve Byen og dels bragtes dem ind af Landposten fra Tarm; denne kom nogle Gange om Ugen med Smør i Fjerdinger, blandt hvilke saa en var fyldt, ikke med Smør, men med Breve, og med lignende Indhold gik den da tilbage til Tarm, hvor ingen fjendtlige Tropper laa, og hvorfra Brevene uhindret sendtes videre. De til selve Byen

og den nærmeste Omegn besørgetes, saasnart Lejlighed gaves. Da denne improviserede Postforsendelse maatte forblive en dyb Hemmelighed, ordnede min Mand og jeg undertiden Brevene om Natten, naar alle i Huset sov.

Midt imellem alt dette mørke og knugende staar, hver Gang vi tænker tilbage herpaa, en eneste Dag for os som et Lyspunkt. Det var Grundlovsdagen, Søndagen den 5. Juni. Nu var der gaaet en Maaned siden den Dag, da den fjendtlige Styrke rykkede ind, og vore Taarer flød ved de Toner, som saa ofte havde lydt og vel atter vilde lyde i vore lidende og døende Landsmænds Øren. Alt, hvad vi i den Tid havde hørt fra Omverdenen, var hovedsagelig Beretninger om Kamp og Død og Nederlag, og trods Vaabenstilstanden var vor By stadig besat af Fjenden. Mens Lærkerne jublede deres Foraarssang, som om alt var Frihed og Lykke, blev vi mere og mere tavse, knugede af haabløs Sorg. Men da vi vaagnede denne Søndag Morgen, strøg der ligesom en frisk Luftning hen over os; dette var jo en af vore egne Festdage, og den maatte vi jo fejre, trods det Tryk, der laa over os alle.

Vor første Gang, da vi kom op, var paa Loftet, hvor vi traf vor Vært og hans Hustru, som var Sønderjyder, og i Forening med dem gav vi os til at hejse alle de Flag, vi kunde opdrive. Fra Tage og Vinduer rundt omkring løftede Dannebrog sin røde Dug med det hvide Kors og fortalte om, at denne lille By var dansk, trods hele den Sværm af Tyskere, som fyldte Gaderne. Nu klædte vi os selv i vor festligste Dragt og vandrede til Kirke ad blomsterstrøede Gader, mens Klokkerne ringede og alle de røde Flag lyste i

Solskinnet. Kirken var fyldt til sidste Plads, og over hele Byen laa den Dag en Festglans, der kendelig gjorde Indtryk paa de østerrigske Officerer, og for os Danske stod Mindet om denne Søndag længe som en lille lysende Stjerne i alt det mørke.

Byen blev efterhaanden saa stærkt besat, at ikke alene Husejerne, men ogsaa Lejerne, selv mindre Familier, havde en eller flere Soldater i Kvarter. Vi havde to Mand, som boede i en Sidebygning sammen med Værtens Indkvartering. De fik deres Naturalforplejning og lavede selv deres Mad, hvortil vi skulde forsyne dem med Kogekar, ligesom vi ogsaa skulde levere dem Senge. Dette var nu en slem Post, men vi slap dog heldigt derfra, idet vor Vært lod slaa Sengesteder op, og ind fra Landet kom hele Læs af Sengeklæder til Udlejning, af hvilken Beholdning vi saa forsynede os. Man maa nu sige om de Folk, vi havde, at de ikke gjorde os mange Bryderier, uagtet de ofte kom i Køkkenet for at faa de Sager, de skulde bruge, og mærkværdigt nok lærte de og Pigerne hurtigt at forstaa hinandens Mening trods de Vanskeligheder, Sproget jo beredte dem.

En Morgen i Begyndelsen af Juli vaagnede vi ved en usædvanlig Uro. Soldaterne løb frem og tilbage paa Gaden, raabte i Munden paa hverandre og syntes pludselig at have faaet travlt. Dette blev Signalet til, at vi hurtigst muligt stod op og klædte os paa for at faa at vide, hvad Grunden var til denne store Travlhed. Vi hørte ogsaa snart, at der var kommen Ordre til hurtig Udrykning, da Tropperne inden en kort Frist

skulde være ude af Jylland. Dette var nok til at bringe os i Aande, og min Mand blev hurtigt klar over, at skulde hver Soldat, som der sagdes, være ude af Byen inden Kl. 8, vilde der blive svært Hastværk med at faa hele deres store Oplag af Levnetsmidler ud fra Toldboden, hvortil han havde Nøglen. Upaatvivlelig vilde Fjenderne meget snart forlange denne Nøgle udleveret, og i Haab om, at de, naar de ikke fik den, men maatte lade Laasen bryde op, vilde blive forsinkede saa meget, at Varerne maatte lades i Stikken, begav han sig straks ud paa en Spadseretur — ingen vidste hvorhen. Det varede ikke ret længe, inden der kom Bud hjem for at faa den omtalte Nøgle; men da den jo ikke kunde skaffes til Veje, gav man sig i Færd med at bryde Laasen op; dog var det hele, som vi ventede, blevet saa meget forsinket, at Tropperne maatte afmarchere uden at kunne medtage deres store Tros af Forplejningsgenstande — noget, som glædede mig i høj Grad. Dog den Glæde blev kun kort; thi jeg erfarede snart, at den tyske Intendant inden Udrykningen var gaaet til Borgmesteren, som havde lovet at sende hele det Oplag, som fandtes paa Toldboden, efter Tropperne.

Nu var der altsaa blevet stille i Byen; ikke en Soldat saa man, men heller ikke min Mand saa jeg og havde ikke Anelse om, hvor han færdedes. Først Kl. 2½ om Natten kom han hjem, og saa var Sorgen slukt — foreløbig! Da der var blevet sagt, at der paa Fanø laa en lille Afdeling dansk Militær, var han om Formiddagen gaaet ad Vejen til Strandby, Overfartsstedet til denne Ø, for muligvis at sætte sig i Forbindelse med den og meddele, at Tyskerne havde forladt Varde og dér havde maattet efterlade et betydeligt

Oplag af Fødemidler, som nu vilde kunne tages af en lille Styrke, mens Byen var aldeles blottet for Fjender. Da han kom til Strandby, viste det sig imidlertid, at alle Baade var tilintetgjorte. Der blev signaliseret til Øen, men forgæves, og min Mand maatte begive sig hjem igen med uforrettet Sag.

Det var om Morgen den 14. Juli. Siden den Dag, da de fjendtlige Tropper i saa stor Hast kom ud af Byen, havde vi intet set til dem, og i vor lille By var alt gaaet sin rolige Gang. Jeg var just i Færd med Børnenes Paaklædning i Soveværelset, hvorfra der var Udsigt til flere Gaarde, da Moder, som stod ved Vinduet, pludselig udbrød:

„Saa! nu har vi da de Tyskere igen!“

Jeg gik hen til hende og saa i en af Nabogaardene en Del Steiermark-Jægere, der holdt Toilette ved Vandposten; de vadskede, skrubbede og skyllede med megen Iver, ladende ganske, som om Gaarden og alt, hvad derudi befandtes, var deres retmæssige Ejendom. Det saa jo nok ud, som vilde de slaa sig fast, men jeg var nu kommen ud over at blive paavirket af deres Kommen og Gaaen, og jeg svarede:

„Aa ja! et Sted skal de jo være, saa det kommer ikke stort an paa, om vi eller andre har dem, naar de dog er i Landet.“

Ikke tænkte jeg paa, at det netop ved denne Indrykning kom an paa meget for os personlig.

Lidt efter holdt uden for vor Dør to Husarer med spændte Karabiner, mens en tredje kom op i Huset og beordrede min Mand til at følge med til Toldboden.

Alt som Tiden gik, og han stadig ikke kom tilbage, begyndte jeg at blive urolig, da jeg jo nok anede, der vilde blive fordret Regnskab for hans Forhold den Dag, Fjenderne forlod Byen; og jeg hørte ogsaa snart, at det just var for den Sags Skyld, de i Dag var komne igen. Imidlertid var en af Byens Købmænd saa venlig at komme hjem til mig for at berolige mig med, at det saa ud til, min Mand vilde klare godt for sig, saa Sagen dermed vilde være forbi. Jeg lod straks alle Sorger fare og stillede mig paa Post ved Vinduet, hvorfra jeg kunde se, naar min Mand drejede om det nære Gadehjørne. Jeg maatte vente længe — men endelig kom han. Hvor han skyndte sig! Jeg skyndte mig nu ogsaa helt ned ad Trappen for at tage imod ham — men ak, hvilken bitter Skuffelse! Jeg afbrødes midt i mit begejstrede Goddag ved det Udraab fra ham: „Jeg skal med Tyskerne og er kun løbet hjem efter mit Tøj!“

Vi var blevne saa fortrolige med det usædvanlige, at jeg ikke faldt paa at spørge mere, men hurtig gik ind og hentede den Vadsæk, der altid stod pakket for mulige Tilfældes Skyld; og efter et hurtigt Farvel til os alle var min Mand borte, inden jeg havde forstaaet, hvad der var sket. Pludselig skræmmedes jeg op af den Tanke, at min Mand maaske ikke havde Penge hos sig og mulig haardt kunde komme til at savne dem. Jeg tog da i en Fart saa stor en Sum, jeg kunde opdrive, stak den i en Tegnebog og løb uden Overtøj, saa hurtigt det var mig muligt, ned til Toldboden. Og godt var det, jeg ikke havde givet mig Tid til Forberedelser, thi udenfor holdt en lukket Vogn, og omkring den otte Husarer med spændte Karabiner, mens flere Officerer og Soldater steg til Vogns og til

Hest. Der var intet Øjeblik at spille, og jeg vendte mig til dem, som var mig nærmest, med Bøn om at maatte tale med Fangen. „Ja, aber es muss kurz sein!“ lød det affejende Svar, Vogndøren blev lukket op, jeg stak Tegnebogen ind, sagde det sidste Farvel, Døren smækkedes i, en kort Kommando lød — og bort førtes min Mand under streng Bevogtning. Jeg saa efter Vognen, saa længe jeg kunde øjne den, vendte mig saa om og gik langsomt tilbage til det Hjem, der var blevet saa forunderligt øde, og hvor Dagene nu sneg sig hen ensformigt og trøstesløst.

At min Mand var ført til Kolding og dér blev strengt bevogtet, saa ingen fik Lov at se eller tale med ham, fik jeg at vide af den Vognmand, som havde kørt ham bort; men det var ogsaa alt, og for hver Dag blev denne Uvished mere kvalfuld. Al Postgang var ophørt, saa man kunde ikke sætte sig i Forbindelse med nogen fraværende. Den eneste, som af og til kom til Kolding, var en Fragtmand, der befordrede Gods i en af disse Vogne med hvidt Lærred spændt over i en Bue, hvilke nu er helt forsvundne og vist kun erindres af gamle Folk. Da jeg en Dag fik at vide, at han snart skulde køre sin Tur, fik jeg den Idé, at jeg vilde køre med for selv at skaffe mig den Underretning, jeg al Tid sukkede efter. Jeg fik nu gjort Aftale med Manden, som var villig til at tage mig med, og Rejsen blev bestemt til den 26. Juli om Morgenens Kl. 3. Vi skulde da den Dag køre til en Kro, et Par Mil fra Kolding; dér skulde vi overnatte og saa fortsætte Rejsen næste Dag. Saa vilde vi være i Kolding om Formiddagen, og saa snart Manden fik sit Gods besørget og Vognen pakket paa ny, skulde vi atter tilbage, hvilket nok kunde ske Dagen efter An-

komsten, saa Tiden var ikke lang. Men jeg stolede paa vore trofaste Venner, Stadthauptmand Borchs, der nok vilde hjælpe mig til Rette, og saa drog jeg da med frit Mod ud paa denne ret aparte Rejse.

Den lille Købstads Gader laa i Sommermorgenens dæmrende Lys, da jeg vandrede til Fragtmandens Bolig, fulgt af Pigen, som bar min lette Bagage. I Gaarden holdt den store Vogn med sit hvide Sejldugslag forspændt, og Manden selv gik rejseklædt, i Færd med at træffe sine sidste Forberedelser. Det indre af Vognen var pakket stuvende fuldt af Kasser, Tønder og Pakker, og foran hele denne Opstabling var anbragt et Sæde, hvor jeg skulde sidde ved Siden af Manden, som selv var Kusk. Da Vognen var aldeles aaben fortil, maatte man sidde her næsten umiddelbart op til Hestene uden Støtte for sine Fødder, saa faldt man i Søvn under Vejs, vilde man ufejlbarlig styrte paa Næsen ned mellem Hestenes Ben. Jeg var nu, kan jeg næsten sige, oplagt til alt, naar jeg blot kom af Sted, saa jeg forskrækkedes ikke ved disse Udsigter; men Pigen slog Hænderne sammen i Forfærdelse, da hun saa den Plads, der var bestemt for mig, men som var den bedste, der kunde præsteres, saa hun maatte slaa sig til Ro med Tingene, som de var. Snart sad nu Kusken og jeg paa Vognen, og mens Julisolen sendte sit første Skær op over Himlen og ud over Hedens rødligbrune Lyng, arbejdede Hestene sig ikke just overdreven hurtigt gennem Vejens Sand. Stor Afveksling frembød denne første Del af Rejsen ikke; alt var roligt, og vi saa ingen Fjender. Efter Middag trak der mørke Skyer op, og det begyndte at regne, først ganske lidt, saa stærkere, indtil det tilsidst øsede ned i Strømme. Vognens Telt afgav kun et meget ufuld-

stændigt Ly, og forfra piskede Regnen uden Ophør ind over os, saa hverken Paraply eller Rejsetøj forslog. I Regnvejr kan man jo komme til det Punkt, at man ganske opgiver Ævred, trøster sig med, at man smelter ikke, og lader staa til med Dødsforagt. Saaledes gik det mig; med fuldkommen Sindsro lod jeg Vandstrømmene skylle over mig, mens jeg mærkede, at det vaade lagde sig stadig tættere ind om mig; og ret besét passede jo alle disse graa Skyer og det drivende Vand saa godt til denne Rejse. Jeg sad og fortabte mig i alt dette graa, saa det blev, som var det det eneste, der var til for mig. Men da det atter begyndte at klare op, og Solen stak igennem Skyen som et lille muntert blinkende Øje, lukkede jeg ogsaa mine Øjne op; jeg saa ud i den blaa Luft, hvor Skyerne rullede sig sammen, først som tætte og tunge Masser og tilsidst som graat og hvidligt Flor, og jeg følte mere og mere det velgørende ved Solstraalernes Varme, der efterhaanden tørrede mit vaade Tøj. Vi var nu komne i Nærheden af Herregaarden Estrup og kørte ind gennem den store smukke Skov, som hører til Gaarden. Jeg, som er opvokset mellem Skove, havde nu i fire Aar ikke set en rigtig Skov, og jeg kunde ikke modstaa det Trylleri, der greb mig, saa snart jeg var derinde, efter at have kørt den hele Dag, som oftest gennem Hede. Hvor var der friskt efter Regnen! Og hvor indaandede jeg med Fryd denne berusende Skovduft fra Træer og Mos og Blomster, mens Solen skød lange Straaleknipper ind gennem Løvtaget, der endnu var vaadt, saa en hel Regn af klare, blinkende Perler slog ned om os, hver Gang en lille Fugl hoppede fra Gren til Gren. Efter denne fortryllende Vej gennem Skoven kom vi atter ud i mere bare Egne. Solen

gik ned, det blev bestandig mørkere, og nu indfandt sig Trætheden efter den lange Kørsel, saa jeg begyndte at længes efter dette Natteherberg, som vel sagtens ikke vilde være indbydende, men dog al Tid give nogen Hvile og Afveksling. Vi nærmede os nu Kroen og altsaa Rejsens Maal for den Dag, haabede jeg. Men grundigt blev jeg skuffet i dette mit Haab, og i Stedet for Hvile fandt jeg her en af de pinagtigste Timer, jeg nogen Sinde havde gennemlevet, fuld af Uro og en Angst og Rædsel, som jeg aldrig før havde kendt. Havde vi paa hele Vejen kørt som gennem et Land, hvor alt var Fred, og ikke set en eneste Fjende, saa var vi her pludselig omgivne af dem paa alle Kanter: den Karl, der kom til Vognen, da vi holdt stille, meddelte Kusken, at vi kunde ikke blive her om Natten, da de lige havde faaet halvandet Hundrede østerrigske Husarer i Kvarter. Kusken sagde mig altsaa, at vi maatte køre videre til Kolding, samt at han maatte gaa ind og faa sig en lille Forfriskning, hvilket han antog, jeg ogsaa kunde trænge til. Jeg foretrak imidlertid at blive siddende i Vognen, hvor jeg sad helt skjult i Mørket; men jeg bad ham mindelig ikke at blive for længe borte. Saa gik han, og jeg sad alene, stille og ubevægelig uden at turde røre et Lem eller give en Lyd fra mig, mens Husarerne i den halvmørke Aften fo'r forbi mig som Skygger, til Hest og til Fods, ofte med de lange, hvide Kapper flagrende omkring sig som spøgelseagtige Skikkelser — dog ikke tavse. De raabte og skreg i Munden paa hverandre; Hestenes Hove slog Gnister mod Gaardens Stenbro, og deres Vrinsken lød skingrende i den stille Aftenluft. Hvor længe Kusken blev borte, har jeg aldrig vidst, men for mig var det som en Evighed

— og kalde turde jeg ikke! Den Tanke, at en eller anden af alle dem, der sværmede omkring mig, kunde faa det Indfald at undersøge, hvad der fandtes i denne Vogn, som holdt uden Kusk eller anden Bevøgtning, bragte mit Blod til at stivne, saa jeg følte mig som en Billedstøtte, der, selv om jeg havde turdet røre mig, dog ikke kunde.

Endelig saa jeg Kusken i Døren, og lidt efter sad han paa sin Plads, og vi kørte videre. Nu da vi nærmede os Kolding, blev Spørgsmaalet om, hvor jeg vel dér ved denne Tid — Kl. 1 om Natten — skulde vende mig hen, aktuelt for mig. Jeg spurgte Fragtmanden om et Hotel, men fik det nedslaaende Svar, at sligt var ikke at opdrive; dersom jeg imidlertid vilde tage ind i det samme Værtshus, hvor han boede, var det jo muligt, jeg kunde blive dér den Nat. Jeg havde saaledes intet Valg, og kort efter rullede vi ind ad en Port, hvor vi traf en hel Bande Folk i et heftigt Slagsmaal. Jeg greb fat i Kuskens Ærme og bad ham ikke gaa fra mig, og vi gik da sammen ind i Værtshusets oplyste Køkken, der med sit store Baal paa Skorstenen forekom mig som Indbegrebet af Hyggelighed. Nu mærkede jeg nemlig først, hvor jeg frøs og var stiv og forkommen, da mine Lemmer ligesom tøde op og strakte sig i Velvære i det varme Køkken. Ved Skorstenen stod Værtinden, stor og bred og myndig, og jeg spurgte hende, om jeg mulig kunde faa et Værelse eller i Mangel deraf en Sofa at ligge paa for Natten. Hun saa op og ned ad mig; jeg forstod, at hun mønstrede mig med Kenderblik, og mens der i hendes djærve Ansigt kom en Tilsætning af Haan, svarede hun afvisende: „Sofa! nej, det har vi rigtignok ikke!“ Aldrig i mit Liv havde jeg

mødt en saadan Foragt, og jeg oprørtes uvilkaarlig derover; men da jeg fik mig tænkt lidt om, hvor kunde det saa undre mig? Her kom jeg rejsende ganske alene med Fragtmanden midt om Natten; min Dragt, som var bleven gennemblødt og tør igen og hele Dagen havde været presset sammen i Vognen, var krøllet og uordentlig, mit Haar hang filtret under Straahatten, der havde mistet sin Façon, saa jeg kunde jo kun gøre en ynkelig Figur. Graaden begyndte at stige mig op i Halsen, men jeg tog mig i det, indseende, at det ikke var paa sin Plads at græde, og sagde derfor ganske rolig: „Maa jeg da ikke faa Lov at sidde i Deres Køkken i Nat?“

„Jo, vær saa artig!“ lød det affejende Svar.

Jeg satte mig ned ved et Slags Anrettebord og bad om en Kop Te, hvilken Begæring naadigst blev tilstaaet. Selskabet fra Porten var imidlertid kommet ind i Skænkestuen, og gennem den aabne Dør trængte raa og højroset Tale ud i Køkkenet, saa jeg blev ikke lidt forfærdet, da Værtinden nærmede sig mig sigende: „Vær saa artig, Madam! Deres Te er sat derind.“ Men disse Ord blev netop den Afstiver, jeg trængte til, thi jeg svarede med en Bestemthed, som forbavsedde mig selv, at dér vilde jeg ikke ind, saa Teen maatte bringes ud til mig. Dette skete da ogsaa, og jeg gav mig i Færd med den varme Drik, der gjorde mig godt og oplivede mig. For Øjeblikket havde de legemlige Krav saa stor Magt over mig, at mine Tanker blev staaende derved, og det øvrige traadte noget i Baggrunden.

Imidlertid var Fragtmanden bleven færdig med Heste og Vogn og kom atter ind i Køkkenet. Han var godt kendt paa Stedet, og efter gemytlige Haandslag til

Velkomst kom han snart ind i en ivrig Forhandling med Værtinden, som derpaa gik hen imod mig med en forbavsende velvillig Mine. Hun satte sig ved Siden af mig og sagde venligt: „Det gør mig ondt, jeg ikke har et Værelse til Fruen, men hvis De vil tage til Takke med at ligge paa en Sofa, kan jeg nok faa Dem aubragt hos mine Svigerforældre i Nat.“ Jeg følte mig saa opfyldt af Taknemmelighed baade mod Fragtmanden, som jeg nok indsaa, havde bevirket dette Under, og mod den nu saa venlige Værtinde, saa jeg tog gerne mod Tilbudet og sov nu roligt til næste Morgen.

Saa snart jeg var bleven ordentlig paaklædt, tog jeg en meget venskabelig Afsked med Værtinden, og da jeg først var hos Stadthauptmand Borchs, syntes det mig, som var jeg sluppet lige ind i et Paradis, hvor al Nød, hvad mig selv angik, var forsvunden. Man tog imod mig med stor Hjertelighed, hentede mit Tøj fra Værtshuset, og snart sad jeg ved det hyggelige Frokostbord i den gamle Købmandsgaards Spisestue. Stadthauptmanden spurgte mig nu, hvad min Mand havde gjort, siden han holdtes saa strengt, og ingen maatte se ham, og jeg fortalte, hvorledes Forholdene var; man raadede mig da til at gaa til en Ritmester Michaelowitsch, der havde med Fangerne at gøre, for af ham at faa Tilladelse til at besøge min Mand. Denne Herre var uheldigvis syg og laa til Sengs, men de troede nok, han desuagtet tog imod mig, naar de bad ham derom. For at jeg ikke skulde være alene paa den Ekspedition, tilbød den unge Borch, hvem jeg kendte fra min Ungpigetid og som var i Faderens Forretning, at gaa med mig, hvilket var mig en stor Lettelse.

Ritmesteren tog imod mig med Deltagelse og forsikrede, at han „als Mensch und als Christ“ vilde gøre, hvad han kunde, for mig, ogsaa „um der kleinen Kinder willen“, samt gav mig foreløbig Lov til at besøge min Mand i Fængslet. Han spurgte mig nemlig ud om mine Forhold og raadede mig til at opgive min Hjemrejse samme Dag for at se at faa General Gablenz i Tale og mulig opnaa nogen Lettelse for min Mand. „Er ist ein famoser Mann!“ sagde han om Gablenz.

Fra Ritmesteren gik jeg til min Mand, hvem jeg traf i et Fangehul med Jernstænger for Vinduerne, liggende paa et Straaleje, bleg og lidende af Mangel paa Bevægelse og frisk Luft. Alligevel var det jo kært at mødes, men rundt om os stod bevæbnede Soldater, og vi maatte kun tale Tysk, saa det skulde jo nok lægge en Dæmper over Gensynet. En halv Time var den fastsatte Tid — saa slog den tunge Dør i mellem os, og jeg gik bort, raadvild og tung om Hjertet. Da jeg kom tilbage og havde fortalt alt, paastod Hr. og Fru Borch, at jeg skulde blive hos dem, da Børnene dog var i gode Hænder under Moders Tilsyn; Stadthauptmanden vilde da længere op ad Dagen skaffe mig Audiens hos Gablenz, da han mente, jeg her vilde være den eneste, som kunde udrette noget. Med Hensyn til at faa Adgang til Generalen var det just ikke nogen heldig Dag, da Prins Carl af Preussen var kommen i Besøg, og der i den Anledning var Gallataffel og Køretur, men Købmand Hansen, hos hvem Gablenz var indkvarteret, skaffede mig alligevel ind i en belejlig Tid. Den unge Borch fulgte mig til Huset, men da han var vendt om og jeg alene gik op ad den høje Stentrappe, følte jeg mig meget beklemt til Mode.

Paa hver Side af Trappen gik en Skildvagt med en uhyre Bajonet paa sit Gevær. Idet jeg var kommen lidt hen til den ene Side og Skildvagten just vendte sig, saa jeg denne lange, spidse Bajonet lige ved mit Ansigt. Jeg gøs uvilkaarligt! Dette var som en Illustration til den Utryghed, hvori vi Danske for Øjeblikket levede. Købmand Hansen førte mig oven paa og aabnede Døren for mig til et stort Værelse, hvor det rundtom blinkede af pragtfulde Uniformer; jeg saa mig om og tænkte, hvem af disse Herrer der vel kunde være Generalen selv. Paa en Række Stole i Nærheden at Døren sad flere Mennesker, der vel maatte være Supplikanter ligesom jeg, thi her blev ogsaa anvist mig Plads. Lidt efter kom en ung Officer hen imod mig og spurgte, hvem jeg var og hvad jeg ønskede, hvilke Oplysninger han sagtens lod gaa videre i Værelset ved Siden af; thi da han kom tilbage derfra, lod han Døren staa aaben og bad mig træde ind. Nu stod jeg i en stor Sal, pragtfuldt monteret med Møbelbetræk af Fløjel i en dyb vinrød Farve; i denne Sal befandt sig kun en eneste Mand, og det var ikke til at tage fejl af, hvem denne ene var. „Ein famoser Mann!“ disse Ord af Ritmester Michaelowitsch slog mig, idet jeg saa denne høje, skønne og elegante Skikkelse i den glimrende Uniform og med et Utal af Ordener paa Brystet, og ikke kunde man undre sig over, at han, ogsaa her i det fjendtlige Land, indtog en Særstilling, og at hans Navn var paa alles Læber. Han bad mig tage Plads, satte sig selv lige over for mig, og da han var underrettet, begyndte han selv at tale om min Mand, hvem han ansaa for et farligt Menneske, saa det havde været aldeles nødvendigt at sikre sig hans Person. At jeg oplyste ham om det mod-

satte, tog han ikke videre Hensyn til, men fortsatte, at saadanne Folk udsatte deres By for at blive brændt af, da man jo maatte statuere et Eksempel. Særlig ivrede han imod, at man underskrev „disse Adresser“, som jeg nok kunde forstaa, var ham en Torn i Øjet. „Vi maatte dog ikke stille os fjendtlig imod dem, men tænke paa, at de var komne herind som vore Venner“. Denne Østerrigernes Yndlingstalemaade havde jeg hørt saa tit og stadig ærgret mig over, og heller ikke her undlod den at gøre sin Virkning, saa jeg svarede — dog ganske stilfærdigt —, at det kunde jo nok være, det var deres Mening, men man kunde da ikke fortænke os i, at vi saa Sagen fra et andet Synspunkt. Nu, da han havde givet sin Vrede Luft, lod den imidlertid til at have fortaget sig, og han spurgte mig, om jeg havde noget at klage med Hensyn til min Mands Behandling. Pludselig stod for mine Tanker det usle lille Rum, hvis hele Bohave var en Stol og et af Brædder sammenslaaet Sengested, paa hvis Straaleje min Mand laa bleg og afkræftet, og saa sad jeg her i denne høje, lyse, i Silke og Fløjel klædte Sal og lige overfor denne i Skønhed og Sundhed straalende Mand — som spurgte mig, hvad jeg vel kunde have at klage. Hvilken skærende Kontrast! Og dog vidste jeg, at min Mand i det usle Fangehul elskede sit Fædreland lige saa højt, som denne stolte General elskede sit, og var lige saa villig til at ofre alt for det — ja Livet selv, om saa skulde være. Jeg fortalte nu, hvorledes jeg havde fundet min Mand, og at han trængte baade til et bedre Opholdssted og til Bevægelse i fri Luft, hvis han ikke skulde blive alvorligt syg. Dette lod til at gøre Indtryk paa Generalen, og han lovede, at alt skulde blive, som jeg ønskede. Han raadede mig til

at blive i Byen, hvis jeg kunde, indtil min Mands Sag var undersøgt og gav mig Lov til at være hos ham, saa meget jeg vilde, samt spadserere med ham — under Bevogtning naturligvis — tre Timer hver Dag. Han tilbød ogsaa at sende en Læge, hvis det blev nødvendigt, og tilføjede endelig spøgende, at han nok skulde sørge for „dass man ihm den Kopf nicht abhauet“. Nu indsaa jeg, at jeg maatte være tilfreds med, hvad jeg i Dag havde opnaaet, og rejste mig for at gaa. Han forsikrede, det havde været ham en Glæde at tale med mig, og idet han rakte mig Haanden til Afsked, sagde han venligt: „Sie sind eine gute Gemahlin!“ Derpaa fulgte han mig til Døren og bukkede dybt for mig. Døren lukkede sig atter efter mig; mit Møde med den berømte General var endt, og jeg har aldrig set ham siden.

Ikke længe efter stod jeg atter i min Mands Celle, hvis Dør nu var laaset for os begge, mens en Skildvagt gik uden for Døren og en uden for Vinduet. Min Mand var nu kommen op; de Efterretninger, jeg jeg bragte, oplivede ham kendeligt, og vi begyndte nu i dette Fængsel et Samliv, som syntes os lyst efter Adskillelsens Tid.

Min Mand havde fra ham ukendte Folk i Byen faaet tilsendt baade Bøger, Vin og Cigarer, og disse Ting anvendte vi nu efter bedste Evne til vor Opmuntring. Vi kastede gennem Vinduet en Cigar ud i Gaarden, og den dér posterede Skildvagt gjorde store Øjne ved den Raritet, som han imidlertid ikke turde bemægtige sig, før han havde forvissat sig om, at intet spejdende Øje kunde gribe ham paa fersk Gerning. Han drejede Hovedet til alle Sider, saa bukkede han sig pludselig, — og i samme Nu var Cigaren i Lom-

men. Saa skænkede vi Vin i Vandglasset og holdt det hen mellem Jærnstængerne, og det var et Syn, som bragte hele Soldatens Ansigt til at straae — men det var svært at erobre den tilbudte Herlighed! Han gik flere Gange frem og tilbage, ivrigt spejdende til alle Sider, og da han endelig troede sig sikker, greb han Glasset, tømte det i et Drag, stak det ind igen — og atter gik han frem og tilbage med den alvorligste Mine, som havde han aldrig begaaet noget ulovligt. Han var for Resten meget optaget af min Nærværelse, hvilket vi kunde se af den Maade, hvorpaa han betragtede mig, hver Gang han kom forbi Vinduet. Endelig blev denne Nysgerrighed saa stærk, at den drev ham til atter at gøre noget ulovligt, idet han henvendte et Spørgsmaal til os, hvoraf vi imidlertid paa Grund af hans Hastværk kun opfangede Slutningen, der for os lød som „festa!“ Vi formodede da, han var en Italiener, og opgav at forstaa ham, indtil det endelig ved hans fortsatte Anstrengelser gik op for os, at han talte Tysk, og at hans Spørgsmaal var: om jeg ogsaa sad „fest da“. Han blev kendelig forundret ved at høre, at jeg var frivillig til Stede, hvilket maaske ikke tidligere var forekommet i hans Praksis.

De Dage, jeg levede her i Kolding, var de roligste og lykkeligste, jeg længe havde kendt. Formiddagen tilbragte jeg hjemme hos Borchs, hvis to unge elskværdige Døtre jeg tidligere var truffet sammen med; efter Middagen, som var Kl. 12, passede jeg paa i Vinduet, og naar jeg da saa den Underofficer, der havde Nøglerne til Arresten, komme over Torvet, var jeg paa Pletten for at komme ind. Henad Eftermiddagen stillede samme Herre til Spadseretur, og nu vandrede vi ud som andre fri Mennesker uden at tænke

paa, at vi snart igen skulde sidde bag Laas og Slaa. Tre Timer naaede vi imidlertid aldrig at blive ude, da Underofficeren yndede Terningspil mere end Spadsere-tur og derfor ofte afbrød os midt i vor Fornøjelse med den Bemærkning: at nu var det Tid at gaa hjem. Dog fik vi ved Hjælp af en Daler af og til Tiden noget forlænget. Resten af Dagen tilbragte vi saa i vort Fangehul, hvor vi havde det helt rart.

Men Tiden gik — og stadig kom min Mand ikke i Forhør, hvilket foruroligede mig meget. Jeg indsaa, at jeg ikke kunde blive ved at leve her som Gæst hos en Familie, der vel stadig viste mig den samme Godhed, men som dog nok i disse Tider kunde læn-ges efter at blive fri for overflødige Gæster. En Mor-gen, mens jeg gik og klædte mig paa, stod dette paa én Gang levende for mig, og jeg satte mig ganske forsagt og tvivlraadig og vidste hverken ud eller ind.

Pludselig hørte jeg hurtige Skridt gennem det til-stødende Værelse; der blev banket kort og hurtigt paa Døren, inden jeg kunde faa svaret, gik den op — og min Mand stod inde i Stuen hos mig, smilende, jub-lende over Friheden. Der var sluttet Vaabenstilstand, og alle Fangerne var givne fri. Vant var jeg jo ble-ven til Livets Omvekslinger, men dette var dog over-vældende, enestaaende, en Oplevelse vidunderlig som ingen anden. Jeg takkede og lo og græd og satte mit Haar i en Fart; snart stod vi inde i Stuen hos den elskværdige Familie, der delte vor Glæde, som den trofast og kærligt havde delt vor Trængsel.

Fra den fjendtlige Vognpark, der bestod af danske Vogne, som hver Dag maatte holdes rede til Ægtkør-sel, stilledes en Vogn til at befordre os hjem, og endnu samme Formiddag stod vi rejseklædte i Borchs Daglig-

stue, følende, at vore takkende Ord kun var et fattigt Udtryk for, hvad vi havde at sige her til Afsked. Nu er Husets Herre og Frue, som saa kærligt optog os i deres Kres, ikke mere blandt de levende; men aldrig vil vi glemme dem eller Ungdominen i dette Hjem, hvor der lægedes saa mange af de Saar, Krigen slog.

Hjemrejsen var en sand Fest for os, og vi kom til vort Hjem midt om Natten til Forbavselse og Glæde baade for Børn og voksne.

Nu var vor Krigshistorie endt, og vort Liv gled atter ind i det vante, rolige Spor. Dog Mindet om disse, for alle Danske saa bevægede Dage udslettes ikke, men vil leve hos os, saa længe vi kun selv lever.
